CYNGOR CYMUNED LLANYSTUMDWY

ADRODDIAD BLYNYDDOL

GWAITH Y FLWYDDYN RHWNG 01.04.2021 – 31.03.2022

Dyma adroddiad blynyddol cyntaf Cyngor Cymuned Llanystumdwy sydd yn cofnodi'r gwaith sydd wedi cael ei gyflawni yn ystod 2021/2022. Dyma flas o waith y Cyngor Cymuned, a sut mae'r Cyngor yn gweithredu gyda'r gymuned i wella lles cymdeithasol, amgylcheddol, economaidd a diwylliannol yr ardal i bawb o bob oed.

Ardal Cymuned Llanystumdwy

Mae dalgylch y Cyngor yn Eifionydd, ac yn glwstwr o bentrefi bach a chanolig eu maint sydd wedi eu lleoli mewn cefn gwlad prydferth a thlws. Yma mae'r iaith Gymraeg i'w chlywed yn fwrlwm ac mae cyfoeth o ddiwylliant Cymreig ymhobman.

Asgwrn cefn yr economi leol yw'r diwydiannau amaeth, bwyd a thwristiaeth ac mae'r tirwedd yn gymysgedd o dir glas, corsdir, rhosydd a choedwigaeth sy'n ymestyn o lannau ac aber yr afon Dwyfach i ben Garn Bentrych (748 troedfedd uwchlaw'r môr)

Mae'r ardal yn ymestyn o'r rhan sydd ochr uchaf i'r rheilffordd yn Hafan y Môr, ymlaen am Broom Hall hyd at Rydygwystl ar hyd y briffordd heibio Castell Gwgan a Lodge Trallwyn cyn troi ar Bont Gydrhos draw am Fryn Mawr a Brychyni, cyffiniau Hendre Cennin a phen uchaf y Lôn Goed. Yna mae'n ymylu ar Gwindy Llecheiddior ac yna draw heibio Tŷ Cerrig a'r ddau Ystum Cegid, Gell a Phenybryn ar gyrion Cricieth, yna ar lwybr y rheilffordd ac i aber yr afon Dwyfor ac yna yn ôl am Hafan y Môr.

Gwybodaeth am y Cyngor

Roedd 1518 o etholwyr ar y gofrestr yng nghymuned Llanystumdwy yn ystod y flwyddyn yma.

Mae pedair ward yn y gymuned a 15 cynghorydd wedi eu hethol tan fis Mai 2022 pan gynhelir etholiad eto:

- **Ward Llangybi** sy'n cynnwys ardaloedd Sardis, Pencaenewydd a Llangybi;

  Cynghorwyr Thomas Prys Jones, Angela Williams a William Ifor Hughes.

- **Ward Llanarmon** sy'n cynnwys ardaloedd Llanarmon, Chwilog ac Afonwen;

  Cynghorwyr Aled Lloyd Evans, Aled Davies, Margaret Griffith, Trefor Jones a Ceri Jones

- **Ward Rhoslan** sy'n cynnwys ardal Rhoslan a draw i Ynys i ben uchaf y Lôn Goed.

  Cynghorwyr Anwen Jones a Tegid Jones.

- **Ward Llanystumdwy** sy'n cynnwys ardal Llanystumdwy ac ymlaen am Benygroes Llanystumdwy.
- Cynghorwyr Sian Angharad Parry, Naomi Jones, Gareth Davies, Darren Morley a Sion Aled Jones.

Etholir Cadeirydd ac Is-gadeirydd yn y cyfarfod blynyddol bob mis Mai. Y Cynghorydd Tegid Jones oedd Cadeirydd y Cyngor yn ystod 2021/2022, a'r Is-gadeirydd oedd y Cynghorydd Angela Williams.

Staff

Un aelod o staff sydd gan y Cyngor Cymuned, sef Bethan Parry Jones, sy'n Glerc a Swyddog Ariannol Cyfrifol. Mae'n gweithio rhan amser am 35 awr y mis. Gellir cysylltu gyda'r Clerc drwy e-bost sef clercccllanystumdwy@gmail.com, llythyr i Derwen Gam, Chwilog, Pwllheli, LL53 6SP neu ffôn ar 01766 810 614.

Cyfarfodydd

Cynhelir cyfarfodydd arferol y Cyngor Cymuned yn fisol ar nos Iau cyntaf bob mis, heblaw am fis Awst. Cynhelir y cyfarfodydd yn Gymraeg. Yn ogystal â chyfarfodydd llawn y Cyngor cefnogir gwaith y Cyngor gan bwyllgorau sydd wedi'u sefydlu ac yn cyfarfod yn achlysurol i ystyried materion penodol megis cyllid, polisïau ac mae rhestr lawn ohonynt ar ein gwefan. Mae gan bob pwyllgor dermau ac aelodaeth benodedig sydd wedi ei gymeradwyo gan y Cyngor, ac sydd yn cael ei adolygu o bryd i'w gilydd.

Yn ystod y flwyddyn 2021/2022 fe gynhaliwyd pob cyfarfod o bell drwy ddefnyddio technoleg 'zoom' oherwydd Covid-19, ac roedd yn bosib cysylltu hefo'r Clerc i gael y linc.

Safle We

Mae gwybodaeth am y Cyngor Cymuned gan gynnwys rhaglenni cyfarfodydd, cofnodion, polisïau, canlyniad archwilio ac hysbysiadau ar safle We'r Cyngor: www.cyngorllanystumdwycouncil.org

Aelodaeth Allanol

Mae'r Cyngor yn aelod o Un Llais Cymru, sef y prif gorff ar gyfer cynghorau cymuned a thref Cymru. Mae hyn yn darparu gwasanaeth o roi cyngor cyfreithiol, cyngor ar wella darpariaeth gwasanaethau, hyfforddiant, materion polisi, a gwefan gynhwysfawr. Mae'r Cyngor yn ethol dau aelod i fynychu cyfarfodydd Pwyllgor Rhanbarthol Arfon Dwyfor Un Llais Cymru sydd yn cwrdd yn rheolaidd yn ystod y flwyddyn, sef yr Is-Gadeirydd a'r Clerc. Mae'r Clerc yn perthyn i'r 'Society of Local Council Clerks' (SLCC) sydd yn ffynhonnell gwybodaeth ac ymarfer dda yn y sector a hefyd yn cynnig cyrsiau hyfforddiant a chynadleddau, a'r 'Association of Local Councils'(ALCC).

Mae'r Cyngor yn ethol aelodau i gyrff allanol eraill, sef Bwrdd Llywodraethol ysgolion Chwilog, Llangybi a Llanystumdwy, ac O Ddrws i Ddrws.

Cyllid a gwariant

Mae'r broses o benderfynu ar lefel praesept Cyngor Cymuned Llanystumdwy yn cynnwys paratoi cyllideb ddrafft ar sail asesiad o sefyllfa ariannol y Cyngor gan ystyried y costau tebygol, cynlluniau ar gyfer prosiectau, gosod lefel ar gyfer cyfraniadau, o fewn y canllawiau sy'n cael eu cyhoeddi'n flynyddol. Mae hefyd ystyriaeth o'r arian wrth gefn sydd gan y Cyngor er mwyn sicrhau gosod praesept priodol.

Penderfynwyd gofyn am £18,360.00 o arian praesept am y flwyddyn 2022-2023.

Bydd y Clerc yn anfon ebost misol drwy ffurf excel i'r cynghorwyr yn dangos y sefyllfa ariannol hyd at ddyddiad y cyfarfod ac hefyd rhagolwg o'r gyllideb hyd at ddiwedd y flwyddyn ariannol. Mae hyn yn cadw golwg fanwl ar y sefyllfa.

Prif ffynhonnell incwm y Cyngor yw'r praesept sydd yn cael ei osod yn flynyddol a'i gyflwyno i Cyngor Gwynedd ym mis Ionawr ar gyfer y flwyddyn ariannol ddilynol. Mae'r praesept yn cael ei gasglu ar ran y Cyngor gan Cyngor Gwynedd.

Mae'r Cyngor hefyd yn derbyn swm o arian unwaith y flwyddyn gan Gwmni Lightsource, sydd hefo paneli solar ar Fferm Gelli Gron, Pencaenewydd.

Crynodeb derbyniadau a thaliadau 2021/2022

	Derbyniadau £	Taliadau £
Praesept gan Cyngor Gwynedd	18,000.00	
Llog banc	0.45	
Cynnal Llwybrau (ad-daliad gan Cyngor Gwynedd)	417.80	
Treth ar werth	207.48	
Cwmni Lightsource-solar	4190.38	
Cyflog a chyllid y wlad		4633.30
Costau staff		226.71
Yswiriant		747.50
Gwefan		493.66
Archwilio cyfrifon		192.00
Cyfraniadau		8326.22
Torri gwair		1975.00
Toiledau cyhoeddus		2000.00
Arall		2044.10
Cyfanswm	22816.11	20638.49

Fe wnaeth pob Cynghorydd ddatgan nad oeddent am dderbyn y £150.00 o lwfans yr oedd hawl ganddynt ei dderbyn yn unol ag adroddiad Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol.

Atebolrwydd

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu côd ymddygiad aelodau a cedwir cofrestr o fuddiannau ar gyfer pob aelod. Mae gofyn i'r cynghorwyr ddatgelu unrhyw fuddiannau sydd ganddynt am eitemau i'w trafod ar gychwyn pob cyfarfod a bydd y rhain yn cael eu nodi yn y cofnodion.

Mae cyfrifon y Cyngor yn cael eu archwilio gan archwilydd mewnol, sef Adran Archwilio Cyngor Gwynedd, a'r archwilio allanol gan Swyddfa Archwilio Cymru. Bydd canlyniad yr archwilio yn cael ei osod ar wefan y Cyngor Cymuned bob blwyddyn a nodwyd fod popeth yn iawn ganddynt ar 07.04.2022.

Gwaith y Cyngor

Dyma grynodeb o'r math o waith y mae'r Cyngor Cymuned wedi ei wneud yn ystod y flwyddyn. Bydd y rhaglen y cael ei roi ar y wefan ar y dydd Llun cyn y cyfarfod, a bydd y cofnodion hefyd yno i bawb ei gweld ar ôl iddynt gael eu awdurdodi yn y cyfarfod dilynol. Bydd y cynghorwyr ac aelodau o'r cyhoedd yn cysylltu hefo'r Clerc gan holi am wahanol broblemau sydd angen eu datrys, a byddant yn cael eu trafod yn y cyfarfodydd misol. Bydd y Clerc wedyn yn cysylltu hefo'r adrannau perthnasol/neu unigolion i geisio datrys yr ymholiadau.

- **Ceisiadau cynllunio** – bydd y cynghorwyr yn edrych yn fanwl ar y ceisiadau cyn gwneud penderfyniad ar unai gefnogi'r cais, dim gwrthwynebiad, neu wrthod. Bydd y Clerc wedyn yn anfon llythyr drwy ebost at Adran Cynllunio, Cyngor Gwynedd fel bod yr ymateb i'w weld cyn iddynt wneud penderfyniad terfynol.
- **Gwaith ar y ffyrdd yn y gymuned** – bydd yr Adran Priffyrdd yn anfon manylion am unrhyw waith sydd yn cael ei wneud o fewn y mis canlynol.
- **Cyngor Gwynedd/Un Llais Cymru/Llywodraeth Cymru** – derbynnir gwybodaeth am gynlluniau, deddfwriaeth newydd a bydd cyfle i'r Cyngor cymuned leisio barn ac ymateb.
- **Materion yn y gymuned** – bydd y cynghorwyr neu aelodau o'r cyhoedd yn gofyn i'r Clerc wneud ymholiadau am broblemau sydd yn dod i'r amlwg o dro i dro.

Dyma rai o'r materion a drafodwyd yn ystod y flwyddyn:

- **Pont gerdded** ger afon Llanystumdwy wedi malu, felly fe osodwyd un newydd gan Cyngor Gwynedd.
- **Parcio yn Glanywern, Chwilog** – derbyniwyd cwynion fod ceir yn dal i barcio ar y llinellau melyn, ac yn creu problemau i gerbydau/loriau a pheiriannau amaethyddol yn pasio.
- **Cais i arafu traffig o'r A497** o gyfeiriad Cricieth i fynedfa gyntaf Llanystumdwy – anfonwyd llythyr at Adran Priffyrdd Cyngor Gwynedd yn tynnu sylw fod problemau o draffig trwm yn creu perygl ar hyd y lôn, a bod angen ei ddatrys ar fyrder. Derbyniwyd gwybodaeth fod Uwch Beiriannydd Traffig, wedi trefnu i osod 'cownteri cyflymdra' i gasglu tystiolaeth er mwyn cael datrysiad i'r problemau, a tharo golwg dros ddata damweiniau lleol yn yr ardal. Bydd yr opsiwn i'w lleoli yn yr haf wedyn hefyd.
- **Lloches bws Trallwyn** – difrod wedi cael ei wneud i'r sedd gan fandaliaid, ac fe drefnwyd i'w adnewyddu.
- **Coedwigoedd ger Ynys Creua** – Cyfoeth Naturiol Cymru wedi ymeld â'r lleoliadau oherwydd fod pryder am dorri coed, a gweithgareddau eraill yno.
- **Gwinllan Rhos Ddu, Ynys** – Cyfoeth Naturiol Cymru yn ymweld â'r lle oherwydd fod pryder am dorri coed, llynnoedd yn cael ei creu a bod caban coed sylweddol wedi ei osod yno.

- **Llwybr rhwng Chwilog ac Afonwen** – wedi holi Pennaeth Adran Priffyrdd, Cyngor Gwynedd, ac wedi derbyn gwybodaeth fod mwy o gerdded a beicio ar hyd y lôn oherwydd bod mwy o dai yn y pentref, mwy o blant yn yr ysgol ac agoriad y dafarn leol yn y pentref yn golygu fod bellach mwy o gyfiawnhad dros ymestyn llwybr diogel i'r pentref, sydd hefyd yn hanfodol o ran teithio llesol a diogelwch trigolion yn gyffredinol. Maent felly am ail edrych ar beth sydd yn bosib yma a chyflwyno "bid am grant" neu fod yn barod os oes cyfle am arian yn dod yn rhydd o'r ffynhonnell Teithio Llesol a bod hwn yn un cynllun all fod yn uchel o ran blaenoriaeth.
- **Ceffylau ar y Lôn Goed** – hysbyseb (dyddiedig 15.12.2021 ar y Lôn Goed) o gais gan y Gymdeithas Ceffylau Prydeinig, am Orchymyn Diwygio Adran 53(5) ac atodlen 14 o'r Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981, wedi cael ei osod ar ddarn o'r Lôn Goed. Roeddent yn gofyn am ychwanegu darn o lôn breifat (sydd ddim yn lwybr cyhoeddus nac yn ddarn o'r Lôn Goed) o'r lôn fawr ger Plas Hen hyd at y Lôn Goed i gyfeiriad Beudy Newydd, at y darn heibio Fferm Gaerwen i gyfeiriad Coed Cae Du. Byddai hyn yn ei galluogi wedyn i farchogaeth ceffylau ar hyd y darn yma o'r Lôn Goed.

  Penderfynwyd gwrthwynebu y cais, ar y sail fod nifer o bobl, plant, ysgolion, a chŵn yn cerdded ar hyd y lôn yn gyson drwy'r flwyddyn. Byddai cael ceffylau yn mynd ar hyd y lôn felly'n creu perygl i gerddwyr. Mae hefyd ceir y trigolion sydd yn byw ar hyd y rhan yma o'r Lôn Goed, yn ogystal â pheiriannau a thractorau yn teithio arni'n gyson. Yn ogystal â hyn mae darnau gwlyb ar hyd y darn yma o'r lôn, a byddai ceffylau'n gwneud y sefyllfa'n llawer gwaeth.

Enwau pontydd – fe archebwyd 11 arwydd llechen hefo enwau'r pontydd isod o fewn y gymuned, gan Cwmni Llechi'r Ddraig, ac fe wnaeth Adran Ymgynhoriaeth Gwynedd gytuno eu gosod i'r Cyngor Cymuned, a gwneud gwaith cynnal a chadw ar y pontydd ar yr un pryd.

Pont Rhyd y Croesau / Pont Rhyd y Benllig / Pont Rhyd yr Eirin / Pont Hendre Garcin
Pont Tanrallt / Pont Maenllwyd / Pont Ynys Creua / Pont Melin Pencoed / Pont Brychyni
Pont Bryn-Pont Ffynnon Gadfa / Phont Bryn Beddau

Meddygfa Cricieth – derbyniwyd cwynion am y sefyllfa yno, sef fod angen i gleifion giwio y tu allan tra'n disgwyl am apwyntiad/ dryswch hefo derbyn apwyntiadau rhwng Porthmadog a Chricieth, a bod y fferyllfa o fewn y Ganolfan Iechyd wedi cau. Cadarnhawyd eu bod yn brin o staff yn y dderbynfa, a'u bod yn gobeithio bydd y gwasanaeth yn y stryd fawr o fantais.

Sbwriel ar ochr y ffordd rhwng y Ffôr a Chwilog – cadarnhâd gan Cyngor Gwynedd ei bod am gadw golwg ar y sefyllfa'n rheolaidd.

Lôn Goed, ger Cefn Coed, Chwilog – derbyniwyd llawer o gwynion am gyflwr y darn yma o'r lôn, yn mynd i fyny o Chwilog Bach, oherwydd ei bod yn fwdlyd, a deallir fod gwreiddiau rhai o'r coed wedi dod i'r golwg oherwydd fod peiriannau fel tractorau wedi mynd ar hyd y lôn. Nid oedd yn bosib i gerddwyr fynd ar ei hyd yn ystod y gaeaf, oherwydd fod tractorau yn gwneud gwaith i fynedfeydd y caeau ers tro. Cyfeiriwyd y mater at Cyngor Gwynedd.

Ceisiadau am Gymorth Ariannol gan fudiadau o fewn dalgylch y Cyngor – dderbynnir ceisiadau drwy lythyr yn cynnwys amlinelliad o'r union fwriad y gwneir gyda'r arian ac mae angen darparu mantolen ariannol gyfredol hefyd, cyn 15fed Ionawr bob flwyddyn.

Yna, bob mis Chwefror, bydd cyfarfod yn cael ei gynnal i drafod y ceisiadau ariannol a dderbyniwyd cyn 15.01.2022. Fe gyfrannwyd at y ceisiadau am gymorth ariannol canlynol:

Clwb Ffermwyr Ifanc Llangybi
Mynwent Capel Helyg, Llangybi
Mynwent Newydd Llanystumdwy
Mynwent Chwilog
Cylch Meithrin Llangybi
Cylch Meithrin Chwilog
Menter y Plu
Clwb Pêl-droed Llanystumdwy
Clwb Snwcer Chwilog
O Ddrws I Ddrws
Elusen Ambiwlans Awyr Cymru
Tŷ Gobaith
Diffibriliwr Neuadd Llanystumdwy
Talu am gysylltiad WiFi yn Neuadd Chwilog

Gwaith barbio blynyddol ar y llwybrau.
Gwahoddir prisiau/tendr gan gontractwyr ar gyfer gwaith barbio a chlirio ar y llwybrau canlynol. Bydd angen cynnwys tystysgrif yswiriant cyfredol gyda'r cais.
a. Llwybr swyddogol o Ffynnon Cybi i ben Garn Bentyrch, un toriad.
b. Llwybr dan bont y rheilffordd i'r traeth yn Afonwen, dau doriad.
c. Llwybr heibio Ynysgain Bach hyd at bont y rheilffordd, dau doriad.
ch. Llwybr o'r ffordd fawr i fyny at fythynnod Tŷ Newydd, dau doriad.
d. Llwybr Clawdd Llanw o Bontfechan dros y rheilffordd am Ty'n Morfa, dau doriad.
dd. Ceg y llwybr ar hen ffordd Abercin, ochr y pentref i'r ffordd osgoi.
e. Cadw safle bedd D. Lloyd George yn daclus yn ystod y tymor.
f. Maenywern, Llanystumdwy – gwaith clirio tir y Cyngor ger y bont ac ar hyd y wal i fyny tuag at y Bedd.

Bydd y toriad cyntaf ganol Mehefin, a'r ail doriad ddechrau Medi.

Glanhau llochesi bws o fewn y gymuned.

Cae Chwarae Llangybi – mae'r Cyngor yn gyfrifol am y gwaith cynnal a chadw ar y cae chwarae, ac mae contract 3 mlynedd wedi ei wneud i dorri'r cae a'i gadw'n daclus rhwng Ebrill a Hydref, ac i lanhau'r matiau duon.

Derbynnir adroddiad blynyddol ar Gae Chwarae Llangybi gan 'Fields in Trust' – sydd yn nodi'n fanwl os oes angen gwneud unrhyw waith cynnal a chadw yno.

Diffibriliwr yn Rhoslan a Chapel y Beirdd – trefniadau i osod 2 diffibriliwr newydd oherwydd nad oes un yn yr ardal ar hyn o bryd. Trefnwyd i Cyngor Gwynedd osod polyn trydan ger y lloches bws yn Rhoslan, a gwneud ymholiadau i gael arian grant gan Llywodraeth Cymru.

Hysbysfyrddau - mae gan y Cyngor bump ohonynt o fewn y gymuned er mwyn rhannu gwybodaeth hefo'r cyhoedd, yn Chwilog, Llanystumdwy, Pencaenewydd, Llangybi a Rhoslan.

Yn dilyn bob cyfarfod bydd crynodeb o'r cyfarfod misol yn y cael ei roi yn papur bro lleol, Y Ffynnon.

Pwrpas yr adroddiad yma yw i nodi blaenoriaethau, gweithgareddau a chyflawniadau'r cygor yn ystod y flwyddyn hyd at 31.03.2022, sydd yn ofynnol gan adran 52 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, a bydd yn cael ei gyhoeddi'n flynyddol o hyn ymlaen.

Mae cynghorau cymuned a thref yn rhan o lywodraeth leol, maent yn cael eu hethol yn ddemocrataidd a gweithio ar y lefel mwyaf lleol i wella y gymuned. Mae'r cyngor yn gyfrifol am gynnal busnes cyhoeddus ac am wario arian cyhoeddus. Yn ôl y gyfraith, mae angen sicrhau fod y cyngor yn diogelu a defnyddio'r arian cyhoeddus a ymddiriedwyd iddynt mewn ffordd darbodus, effeithlon ac effeithiol, gan roi cyfrif priodol amdano. Gwneir hyn wrth gydymffurfio â gofynion cyfreithiol, a chyflawni'r canlyniadau gorau i'r cyhoedd.

Y Dyfodol

Yn ystod y flwyddyn nesaf, gobeithir gosod y 2 diffibriliwr yn Rhoslan, a Chapel y Beirdd.

Gosod y llechi ar y pontydd i gadw'r enwau gwreiddiol ar lafar.

Bydd etholiadau Cynghorau Tref a Chymuned fis Mai 2022.

Parhau i gadw'r gymuned yn saff i bawb, ac yn le braf i fyw ynddo.

Llofnodwyd gan:

Cadeirydd: *Sian Angharad Parry*

Clerc: *Bethan Parry Jones*

Dyddiad y'i cymeradwywyd gan y Cyngor - 3ydd o Dachwedd 2022

Dylid ei adolygu'n flynyddol.